

другорядне, похідне від держави; «маю силу - маю право», «маю гроші - маю право», бо я відношуся до «особливої» соціальної групи; «вибіркове правосуддя – вибіркова справедливість», не зважаючи на конституційні принципи верховенства права і рівності перед законом тощо.

Такими псевдоправовими смислами, а вірніше їх сурогатами, не гребує ні законодавець, ні навіть КСУ, на жаль.

Правова держава – це держава, де люди об'єднані спільними правовими смислами, які опредметнюються у їх взаємодії, стверджуючи правовий простір, простір, наповнений правом. І навпаки – де цими смислами нехтують, відбувається деюрідизація суспільного життя, а, якщо це відбувається так інтенсивно, як в сучасній Україні, то це не може не тривожити всіх мислячих людей і правників найперше.

### ***Список використаних джерел***

1. Братасюк М. Г., Росоляк О. Б. Розширення та збагачення смислового поля права як шлях творення правового суспільства. *Актуальні проблеми правознавства*. 2 (22)/2020. С.5-10.

2. Хайдеггер М. Что значит мыслить? Разговор на проселочной дороге. М.: Высшая школа.1991. С.134-146.

***ВАСЮТА Юлія Володимирівна,***

*здобувач ступеня вищої освіти магістра  
Національної академії внутрішніх справ*

***Науковий керівник:***

***ЛАПКА Оксана Ярославівна,***

*доцент кафедри теорії держави та права  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент*

## **СТАДІЇ НОРМОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Дослідження проблемних аспектів нормотворчості, нормотворчого процесу і, зокрема, його стадійності є надзвичайно широкими та охоплюють великі за обсягом блоки наукових знань.

Стадії нормотворчого процесу та їх класифікація залишаються предметом живих досліджень як у вітчизняній, так і у світовій правовій науці. При цьому більшість положень та висновків, що містяться в наукових працях, на жаль, формуються на застарілому фактичному матеріалі або законодавстві, що не може розкрити усіх багатоманітних властивостей нормотворчого процесу в сучасний період. Нормотворчий процес характеризується структурованістю, поетапністю та закономірною послідовністю. Це спеціальна організаційно-правова діяльність

уповноважених суб'єктів, яка полягає в ініціюванні, підготовці, розгляді проектів нормативно-правових актів, прийнятті нормативних актів та введенні їх у дію [7, с. 309].

Під стадіями нормотворчого процесу необхідно розуміти окремі завершені етапи діяльності уповноважених суб'єктів, зміст кожного з яких регламентовано так, що лише безумовне виконання усіх його складових елементів дає можливість логічно перейти до наступного етапу. У стадіях нормотворчого процесу знаходять прояв його особливості, проте у практичній діяльності стадійність нормотворчого процесу є значно складнішою, що продукує наявність розбіжностей у наукових поглядах щодо розмежування, класифікації та взаємозв'язку комплексу процесуальних дій.

У юридичних джерелах вчені по-різному визначають поняття «стадії нормотворчого процесу», враховуючи власне уявлення щодо нього. Наприклад, В. Барський вважає, що стадія нормотворчого процесу – це фаза підготовки і прийняття нормативно-правового акта, тобто здійснення певних логічно закінчених матеріально-технічних дій у повному обсязі. На його думку, кожна стадія – це самостійна, завершена фаза процесу [2, с. 147]. Подібним до нього є розуміння сутності стадій, надане О. Мурашиним, котрий стверджує, що стадією є «...самостійний етап процедурних дій щодо формування безпосередньої волі громадян, організований відокремлений комплекс тісно пов'язаних між собою дій, які спрямовані на створення певного нормативного акта...» [5, с. 100]. Враховуючи вищезазначене, об'єднує вчених те, що в усіх випадках йдеться про окремі, порівняно самостійні частини процесу.

Слушною є думка О. Скаун, яка зазначає, що варто розрізняти стадії правотворчості й стадії правоутворення. Останні можуть не збігатися з першими, а процес правоутворення не вичерпується процесом правотворчості [8, с. 324].

М. Петришина вважає, що потрібно виокремити такі загальні стадії нормотворчого процесу:

- ініціювання необхідності розроблення і прийняття нормативно-правового акта (визначення предмета його регулювання, постановка цілі правового регулювання);
- прийняття рішення про підготовку проекту нормативного акта;
- розроблення проекту правового акта;
- попередній розгляд проекту акта;
- офіційний розгляд проекту акта з дотриманням установлених процедур;
- прийняття нормативно-правового акта, його оформлення, опублікування, набрання чинності [6, с. 49].

Науковці В. Колпаков та О. Кузьменко визначають п'ять стадій провадження з видання нормативних актів управління, а саме:

- встановлення потреби видання нормативного акта. На цій стадії збирається інформація про стан справ, виявляються ситуації, що потребують нормативного врегулювання;

– підготовка проекту акта. На цій стадії готується проект. Підготовка включає такі дії: визначення виконавців, узгодження (візування) проекту, його створення, якщо це потрібно; визначення строків розробки та ін.;

– винесення проекту на обговорення органу управління. На цій стадії проект оцінюється органом управління, обирається оптимальний варіант рішення;

– прийняття рішення щодо проекту. На цій стадії проект визнається прийнятним або неприйнятним. Саме тут проект перетворюється на юридичний документ;

– опублікування акта. На цій стадії здійснюється опублікування акта, тобто доведення його до відома посадових осіб [4, с. 280].

На думку Г. Задорожньої, порядок створення нормативно-правових актів місцевих рад містить такі стадії: 1) ініціативу щодо створення нормативно-правового акта; 2) підготовку проекту НПА; 3) обговорення проекту НПА; 4) прийняття НПА і набрання ним чинності [3].

Не можна не погодитися з А. Соколовою, яка наголошує на тому, що в юридичній літературі як у сукупності джерел, які подають різноманітні схеми нормотворчого процесу, різниця у підходах проявляється лише у кількості та назвах стадій, проте «ефективність нормотворчого процесу залежить від змісту конкретних стадій, їх юридичної регламентації та логічної цілісності усієї системи стадій» [9].

Адміністративіст В. Авер'янов виокремлює такі стадії нормотворчого провадження:

1) підготовка нормативного акта: – правова ініціатива; – аналіз ситуації й варіантів правового впливу; – підготовка проекту акта управління;

2) прийняття нормативного акта: – обговорення та голосування; – доробка проекту; – оформлення рішення;

3) доведення рішення до відома виконавців та зацікавлених осіб: – оприлюднення нормативного акта в засобах масової інформації; – доведення його змісту до відома виконавців і зацікавлених осіб іншим способом [1, с. 168].

Отже, узагальнюючи різні наукові підходи провідних науковців щодо стадій нормотворчого провадження, доцільно застосовувати такі стадії: підготовка проекту нормативно-правового акта; обговорення проекту нормативно-правового акта; розгляд проекту нормативно-правового акта; прийняття нормативно-правового акта; реєстрація нормативно-правового акта; опублікування нормативно-правового акта та надання йому чинності. Варто зазначити, що різниця у наукових підходах щодо стадій нормотворчого провадження проявляється лише у кількості та назвах стадій, але дієвість нормотворчого провадження залежить від змісту конкретних стадій, їх юридичної наповненості та логічної цілісності. Теоретико-правове формування стадій нормотворчого процесу сприятиме підвищенню його чіткості, структурованості та формальної визначеності.

### *Список використаних джерел*

1. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К.: Факт, 2003. 384 с.
2. Барський В. Р. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В. Р. Барський. – Одеса, 2006. – 221 с.
3. Задорожня Г. В. Постійні комісії представницьких органів місцевого самоврядування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Г. В. Задорожня. – К., 2006. – 224 с.
4. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України. К.: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
5. Мурашин О. Г. Акти прямого народовладдя у правовій системі: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / О. Г. Мурашин. – К., 2001. – 420 с.
6. Петришина М. О. Загальна характеристика нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування в Україні. *Право України*. 2010. № 4. С. 47–53.
7. Петрова І. Нормотворчий процес і стадії нормотворчості в діяльності державної фіскальної служби України. 2017. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13375/49.pdf>. С. 308–315.
8. Скакун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс): учеб. / О.Ф. Скакун. – Харьков: Эспада, 2005. – 840 с.
9. Соколова А. А. Социальные аспекты правообразования: автореф. дисс.... д-ра. юрид. наук: 12.00.01 / А. А. Соколова. – Мн., 2003. – 38 с.

***ДЗЮБЕНКО Олена Леонідівна,***

*доцент кафедри цивільного права юридичного  
факультету Державного університету  
інфраструктури і технологій, кандидат  
юридичних наук, доцент*

## **ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ**

Дискусії щодо розуміння правотворчості досі тривають у науковій юридичній літературі, висвітлюються у наукових працях фахівців у галузі теорії права, обговорюються на конференціях, круглих столах, науково-методологічних семінарах тощо. В науці теорії права існує велика кількість суперечностей щодо визначення поняття правотворчості, її ознак, етапів та мети. Варто зазначити, що актуальні питання правотворчості досліджували у своїх працях науковці кафедри теорії держави та права НАВС.

Правотворчість, на думку С. С. Алексєєва, є заключним етапом правоутворення, на якому відбувається «творення права», а тому правотворчість охоплює всі форми та способи формування права [1, с. 5]. Аналогічної позиції дотримуються О. Ф. Скакун та О. В. Бабкіна, які вважають, що основними